

Dobrý fond potřetí

STANDARD PRO DOPLŇOVÁNÍ
A AKTUALIZACI KNIHOVNÍHO
FONDU

VÍT RICHTER, MARIE ŠEDÁ

Návrh Standardu pro dobrý fond

- Cílem je zlepšení rozsahu, obsahu a kvality KF.
- Obecně ve veřejných knihovnách zřizovaných a/nebo ...
- Hovoříme o aktualizaci, doplňování, skladbě KF.
- A o financování.
- Předpokládáme návaznost na předchozí dokumenty.

Zdroje a inspirace

- Směrnice IFLA/UNESCO
- Standard pro dobrou knihovny
- Služby knihoven knihovnám
- Zpráva o českém knižním trhu
- Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce... (V. Richter, časopis Čtenář)
- Knihovní zákon
- GAMPER, Marion, Verena PERNTHALER a Daniela HUEBSER. *Bestandskonzept: Eine Anleitung für Öffentliche Bibliotheken* [online]. 6. přeprac. a rozš. vyd. Bozen: Autonome Provinz Bozen – Südtirol, 2013 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: [http://www.provinz.bz.it/kulturabteilung/download/Skriptum_Bestandskonzept\(6\).pdf](http://www.provinz.bz.it/kulturabteilung/download/Skriptum_Bestandskonzept(6).pdf)
- UMLAUF, Konrad. *Materialien zum Bestandsaufbau an Öffentlichen Bibliotheken (Vorlesungsskript)* [online]. Berlin: Institut für Bibliothekswissenschaft der Humboldt-Universität zu Berlin, 1999 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.ib.hu-berlin.de/~kumlau/handreichungen/h74/>

Otázky k diskuzi

Standard – doporučení – metodický materiál...

- Jak se bude jmenovat?
 - **Standard pro dobrý fond?**
 - Standard pro doplňování a aktualizaci knihovního fondu?
 - Dobrý fond pro dobrou knihovnu?
 - *Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizaci knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky 😊*

Působnost standardu

- **velikostní kategorie obcí**
 - Do 20, 30 nebo **40 tisíc?**
 - MVS pro region, konzervační (?) fond...
- **Regionální literatura**
 - Nad 10 tisíc obyvatel?
 - **povinně každá knihovna jako součást základního fondu** – informace a paměť místa
 - **systematické shromažďování a uchovávání**
 - ze zákona krajské knihovny
 - aktivně by si na tom mohly/měly podílet knihovny pověřené RF
 - **system spolupráce**, který by koordinovala KK

Cyklus aktualizace KF

- rozmezí 3 roky – 5 let – podle potřeby
- prioritně před pravidelnou revizí KF
- před stěhováním knihovny
- po živelních pohromách ☹️

Výměnné fondy z dotace na výkon RF

- Vyřazování je v kompetenci pověřené knihovny – majitele KF
- Má být na tyto fondy zvláštní režim?
- Mají být pravidla vyřazování v krajských koncepcích?
- **Chceme jednotný materiál?**
 - pravidla pro vyřazování a aktualizaci výměnného fondu
 - možná doporučení pro všechny
 - podělte se o své nápady a materiály!

Aktualizace KF

- Jak velká sídla vůbec nedoplňují kmenové fondy?
- Kolik % knihoven – zřizovatelů – nedoplňuje, neposkytuje finance?
- Kolik % knihoven „žije“ jen z výměnných fondů?
- **V roce 2014 bylo 1 666 knihoven, které v průběhu roku nenakupovaly knihy a časopisy, tj. 31 % z celkového počtu knihoven. Tyto knihovny měly k dispozici pouze výměnné fondy. Jedná se především o knihovny v malých obcích**
 - V kategorii do 500 obyvatel nenakupovalo 1296 knihoven, tj. 48 %
 - V kategorii 501 až 1000 obyvatel nenakupovalo 290 knihoven, tj. 23 %
 - V kategorii 1001 až 3000 obyvatel nenakupovalo 78 knihoven, tj. 8 %
- **Ve vyšších velikostních kategoriích se tento jev objevuje zcela výjimečně.**
- Tyto údaje přepočteme na situaci roku 2015

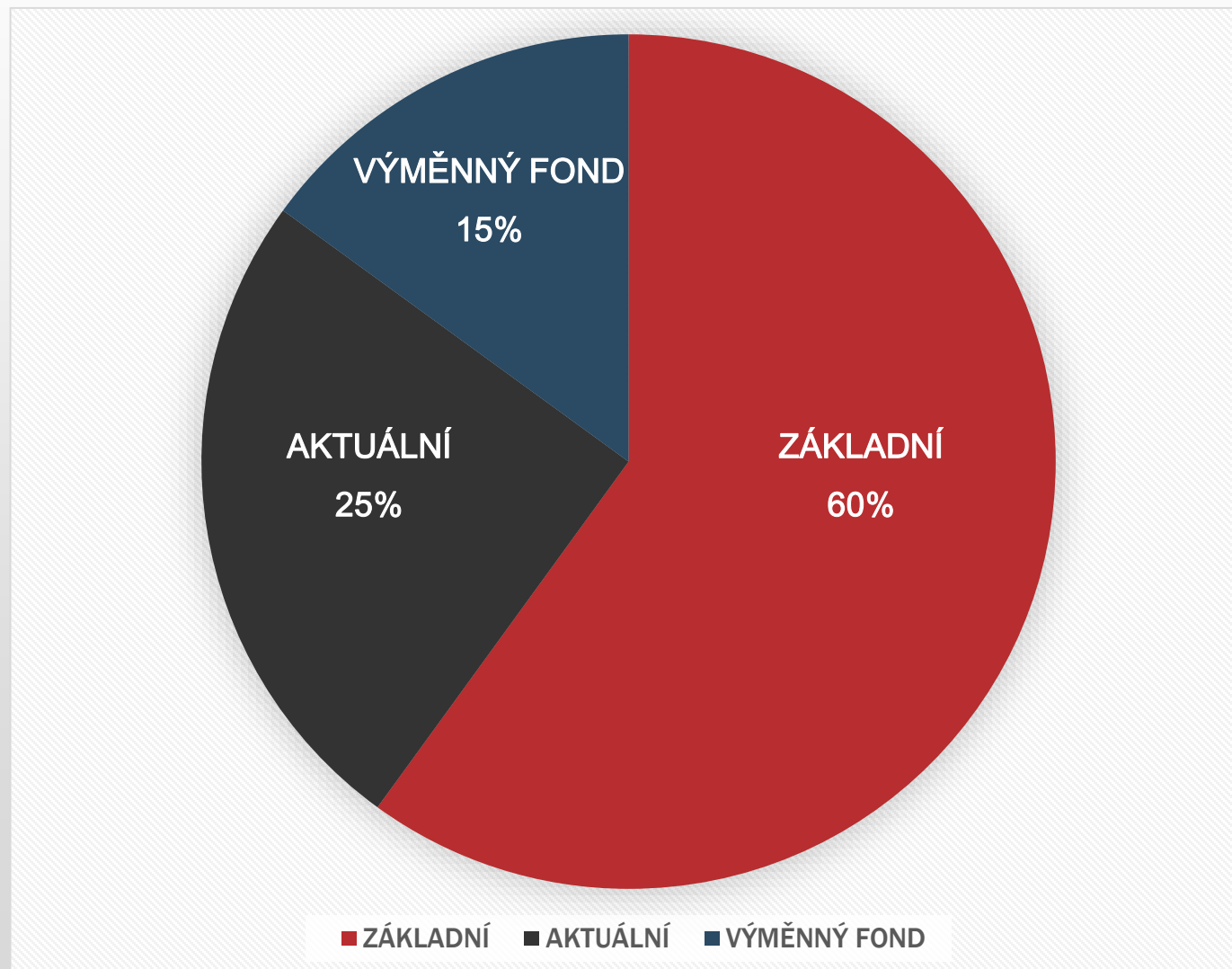
Audioknihy, e-knihy

- nabídka AV a e-knih
- **nenechat si ujet vlak**
- Jak vyřazovat tyto fondy?

Skladba knihovního fondu (PK)

KNIHOVNÍ FOND	
ZÁKLADNÍ	60
AKTUÁLNÍ	25
VÝMĚNNÝ FOND	15

Je to hodně?
Je to málo?
Jak by to bylo reálné?

Skladba podruhé? (obsluhované knihovny)

Je to hodně?

Je to málo?

Jak by to bylo reálné?

Je v možnostech knihovny mít
aktuální 35 % KF?

Pro určitou kategorii knihoven?

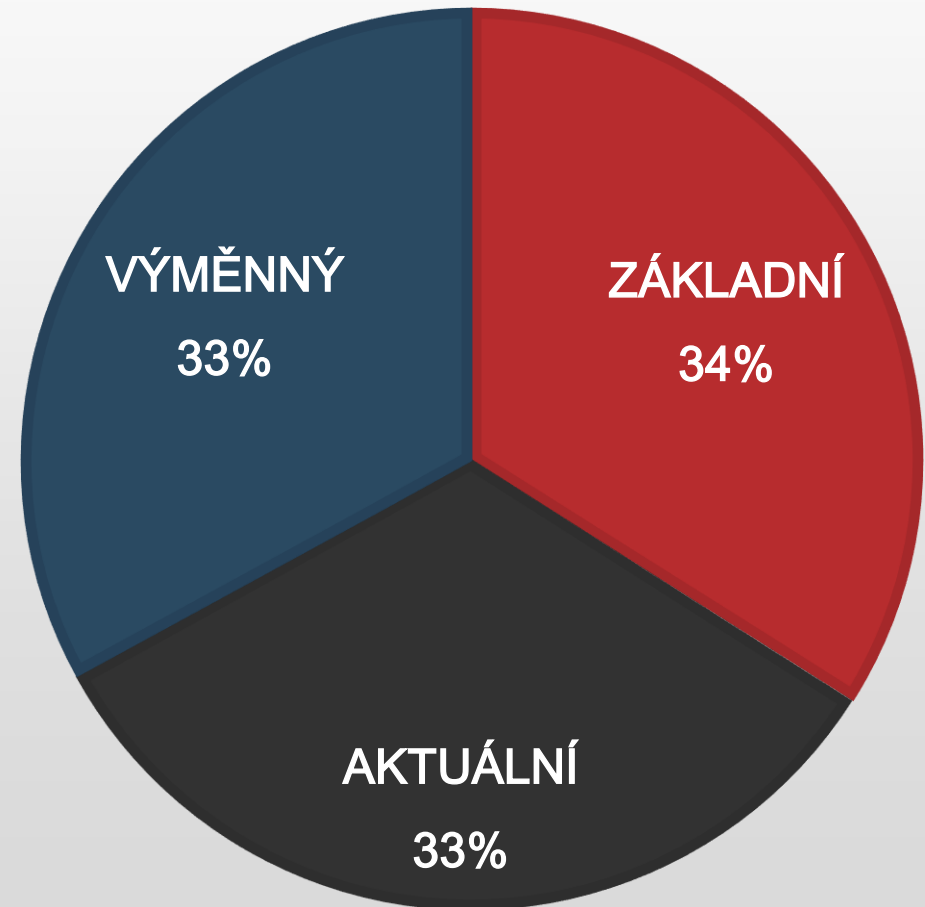

■ základní ■ aktuální ■ výměnný

Nebo ještě jinak? Návrh regionu Jičín (HK)

obce do 300 (500) obyvatel
výměnné soubory 40 – 60 %
Některé knihovny mají pouze
regionální fond!

Otázka:
Proč malé knihovny nemají vlastní
fond?

PROPOČTY

Obrat knihovního fondu

- zjišťujeme, kolikrát byla každá knihovní jednotka za rok v průměru vypůjčena
- čím intenzivněji je fond využíván, tím je hodnota vyšší
- **výpočet:**
 - stav KF/počet výpůjček
 - pověřená knihovna odečte RF fond (pokud jej přímo nepůjčuje sama)
 - Nezapočítá periodika!!!
 - **započteme prezenční výpůjčky a prolongace**
 - **ideální hodnota 2 - 3**
- **Získáme další "dobré číslo" pro knihovnu :) ?**

Co s výsledky, jak je využít?

- **příliš nízké číslo** říká, že máme "mrtvý fond"
 - vyřazujeme
- **příliš vysoké číslo** říká, že máme málo knih
 - nemáme dost prostoru, proto vyřazujeme

Aktivace knihovního fondu

- zjišťujeme, kolik % dokumentů bylo využito v daném roce, tzv. **titulové výpůjčky**
- nezahrnujeme periodika
- výměnné fondy

- $\text{půjčené knihovní jednotky/celkový fond} * 100 = \%$
- ideální hodnota **90 %**

- Existuje vztah mezi nabídkou a poptávkou?

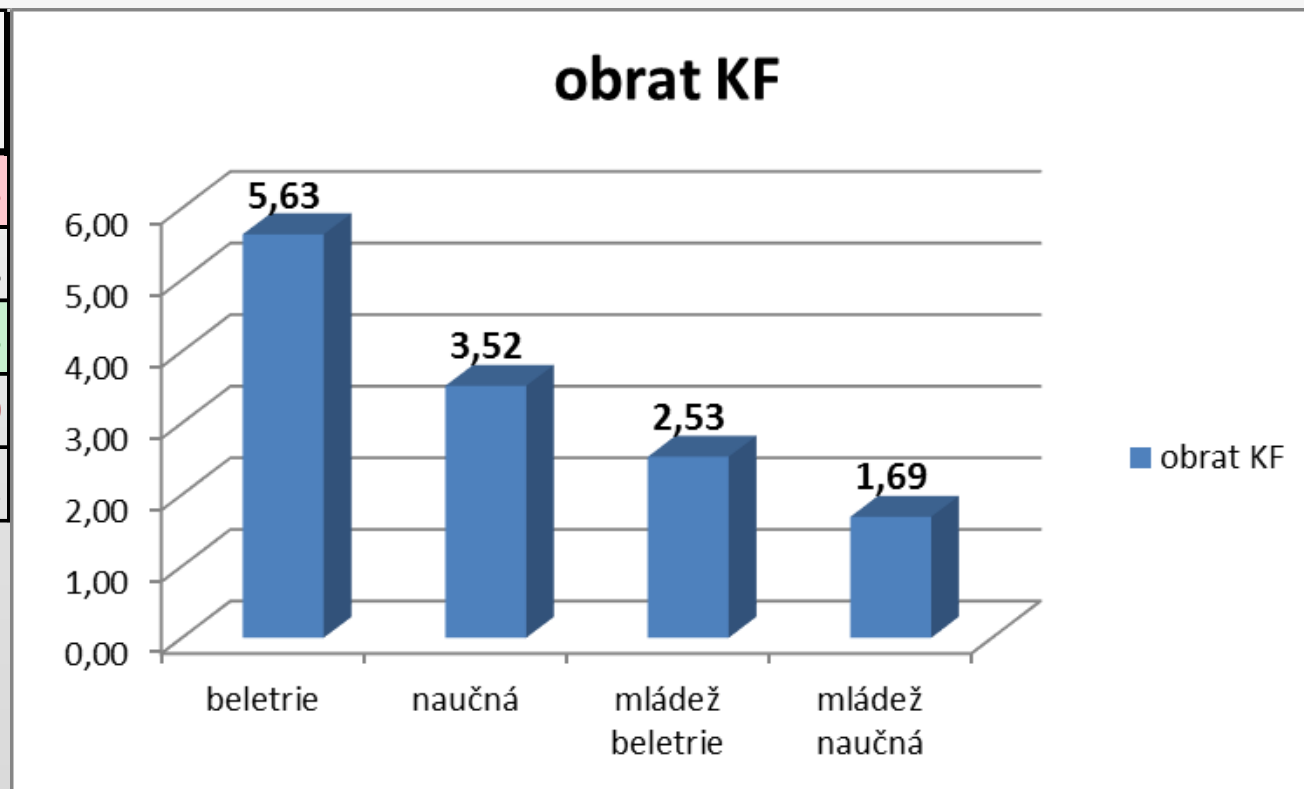
MěK Rožnov pod Radhoštěm

- Obrat KF **4,5**
- Vysoké číslo = malé prostory, rychlá obměna
- **Jak to využít?**
 - ve spojení se Standardem pro dobrou knihovnu
 - článek 6 – plocha knihovna pro uživatele
 - argument pro zřizovatele

Standardsy se mohou vzájemně doplňovat!

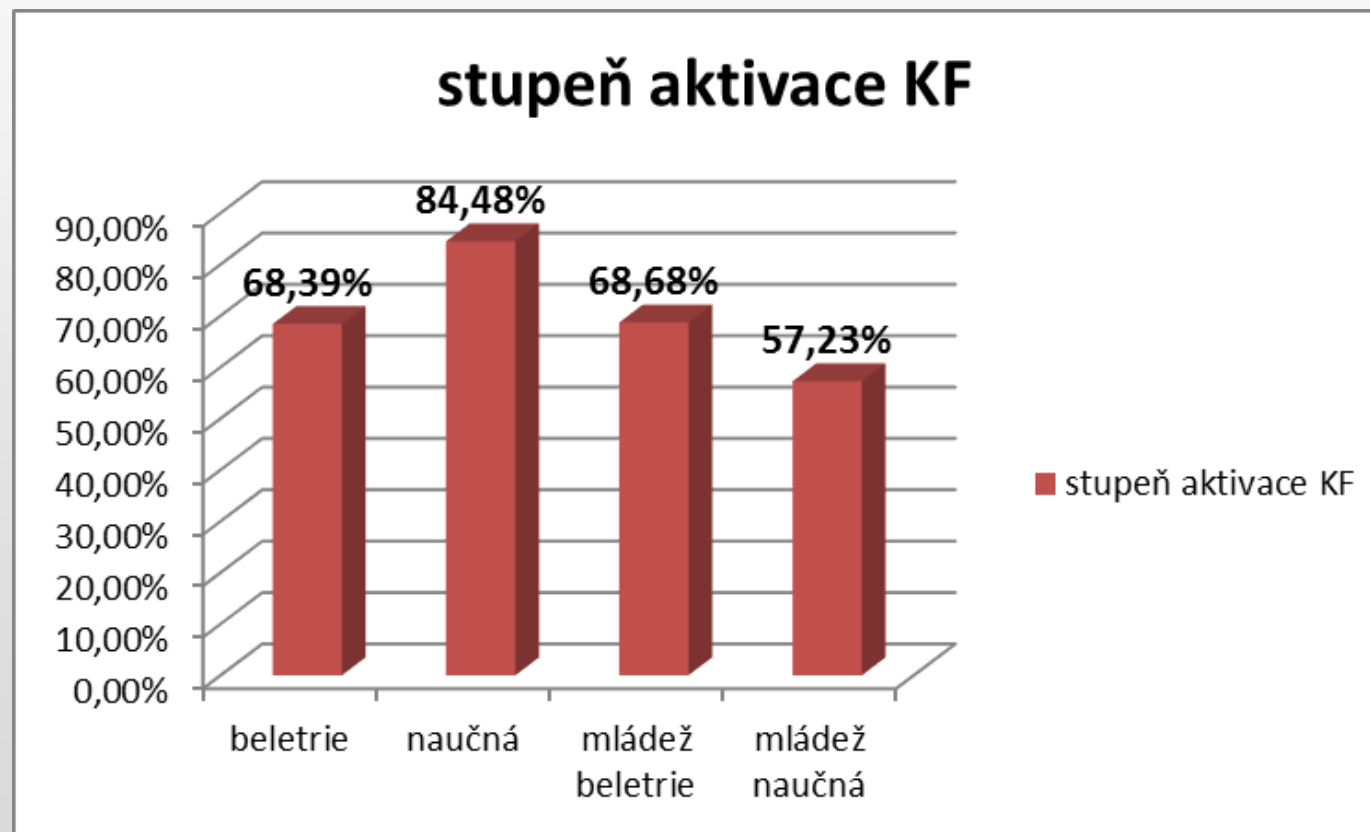
Propočty MěK Nový Jičín – obrat KF

	stav fondu	počet výpůjček	obrat KF
beletrie	16 570	93 354	5,63
naučná	7 190	25 293	3,52
mládež beletrie	6 578	16 632	2,53
mládež naučná	3 021	5 102	1,69
celkem	33 359	140 381	4,21

MěK Nový Jičín – aktivace KF

	stav fondu	počet půjčených jednotek	stupeň aktivace KF
beletrie	16 570	11 333	68,39%
naučná	7 190	6 074	84,48%
mládež beletrie	6 578	4 518	68,68%
mládež naučná	3 021	1 729	57,23%
celkem	33 359	23 654	70,91%

Propočty KBP v Opavě – obrat KF

- Výpůjčky - všechny dokumenty bez periodik **1,54**
- Výpůjčky – všechny dokumenty bez periodik ve VV **2,65**

- Bez dokumentů s kratší výpůjční lhůtou **2,17**
- Bez dokumentů s kratší výpůjční lhůtou ve VV **2,55**

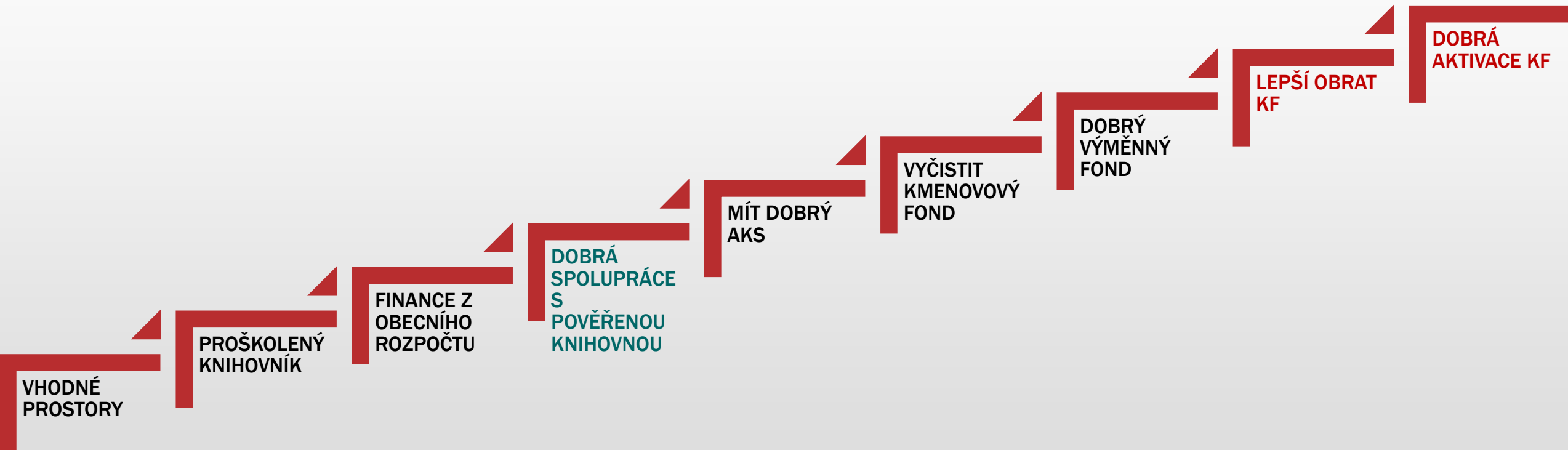
- KPB sídlí v univerzitním městě, je spádová pro region, má rozsáhlé skladové prostory, ale VV nemá příliš velký
- dokumenty po roce „nepůjčení“ jdou do skladů, duplikáty mimo „doporučenou četbu“ také

Propočty KBP v Opavě – aktivace KF

- výpůjčky – knihy bez REG **23,37 %**
- výpůjčky – mediatéka (filtr AV media) **24,59 %**
- elektronické dokumenty **31,34 %**
- zvukové knihy **22,19 %**

Poznámky z Opavy

- důležitá je silná osobnost **regionálního metodika, AKS**, který umí dát potřebná data
- **knihovník**, který má profesionální přístup
 - tam, kde se střídá matka – dcera není záruka dobré evidence, stejně tak „zástupy“ z obce aj. dobrovolníků
- podstatná je **KVALITA nákupu KF do stálého fondu knihovny**
- vyčištěný stálý fond dává záruku jeho využitelnosti, doplněnou o **regionální fondy**, které jsou aktivně využívány
- objevují se i **speciality** – aktivní knihovník, donášky knih do domů, úzká spolupráce nad rámec RF...
- úkol a cíl KPB
 - pracovat s fondy obsluhovaných knihoven tak, aby bylo dosaženo **obratu KF nad 1**

Knihovna Bolatice (4 437 obyvatel)

- obrat knihovnu fondu **2,29**
- aktivace knihovního fondu **58,97 %**

Knihovna je nově po rekonstrukci a přístavbě, prostory jsou nové, nově vybavené.

Zatím tam pracuje **1** knihovnice, příští týden je vyhlášeno výběrové řízení na další pracovní sílu.

Naše specifika – Knihovna Hnojník...

- počet obyvatel 1 475
- stav fondu 16 347
 - standard minimum (2 sv./ob.) 2 950
 - standard maximum (3 sv./ ob.) 4 425
- přírůstek /rok 195
 - % obnovy 1,19
 - obrat 0,86
- **SPECIFIKUM**
- **Polská škola – knihy v polštině, obrat???**
Co čte polská menšina? Jak je velká, čte české nebo polské knihy...

PODLE PRVNÍCH
NESMĚLÝCH
PROPOČTŮ
BYCHOM MĚLI
VYŘADIT 70 %
FONDU....

A ještě připomínky...

Knihovna v obci (5 tis. obyvatel)

- Navrhovaný standard je zcela v rozporu se současným standardem a to zejména v počtu doporučených knihovních jednotek na počet obyvatel obce.
- Z praktického hlediska nelze fond středně velké knihovny v obci do 10 000 obyvatel takto omezit - velká závislost na MVS na kterou se nedá stoprocentně spolehnout (časová prodleva, nedostupnost dokumentu, vysoké poštovné, nespolehlivost České pošty apod.)
- beletrie a některá doporučenou školní četbu staršího data (základ fondu veřejných knihoven - neproduktivní a nepružné pomocí MVS
- **Jelikož knihovna doplňuje fond zejména na základě požadavků svých čtenářů a financích, nákup nových titulů je vždy v kompetenci konkrétní knihovny.**
- **Jen knihovnice zná složení a požadavky svých čtenářů.**

...

- Máme pocit, že se návrh vychází ze situace větších knihoven a na střední a malé, které jsou často jako jediné v obci nositeli kultury, se nebere ohled.
- —
- E-knihy klasiků – Městská knihovna Praha
- **Důraz na krajskou spolupráci v rámci MVS** – garance krajských knihoven?
- Porady RF v krajích
 - Proměny knihoven
 - Proměny služeb
 - Proměny uživatelů
- **Knihovny nemohou být skladištěm starých knih!**

NA ZÁVĚR...

Zlatý fond, kánon literatury

- Dotaz zodpovídá služba Ptejte se knihovny
- <http://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/zlaty-fond-literatury>
- spolupráce s Ústavem pro českou literaturu, prof. Jiřím Trávníčkem
- v přípravě...
- www.gymnasiumkladno.cz/soubory/kanon_literatury.pdf
- a další zdroje – viz připravovaný standard

Ještě návrhy

- **Doporučení pro stavění KF**
 - v otevřených a uzavřených fondech...
 - Seminář?
 - Stručný materiál?
 - Interní metodické pokyny - regionální, krajské?
- **Metodický materiál pro práci s výměnnými fondy pro PK**
 - Akvizice, aktualizace, revize, dlouhodobé zápůjčky, ztráty a náhrady..
 - Jaký na to máte názor?
- **Chceme příspěvek na konferenci k RF?**
- **Budeme přemýšlet o tom, jak to bude v další letech...**

Poděkování

- **všem, koho tato problematika zajímá**
- **všem, kdo poslali připomínky**
 - Šárce Kašpárkové do Kroměříže, Monice Kratochvílové do Brna, Lídě Švíkové do Českých Budějovic, Jarce Starcové do Liberce, Jitce Svobodové do Karlových Varů, Ladce Zemánkové, Monice Oravové do Ostravy, týmu kolegyň z Hradce Králové...
- **všem statečným, kteří prováděli propočty pro svou knihovnu**
 - Pavlovi, Janě, Zuzaně, Irence, Renému a mnoha dalším...
- **všem, kdo projevili svůj názor**

Dobrý fond potřebí

VÍT RICHTER, VIT.RICHTER@NKP.CZ

MARIE ŠEDÁ, SEDA@SVKOS.CZ

